

Chris Hables Gray, 2001. *The Cyborg Citizen: Politics in the Posthuman Age*. New York: Routledge, 241 s.

Kyborgit on pitkään nähty vain tieteiskirjallisuuden ja -elokuvien fantasiaoina, joinakin epätodellisina fiktiivisinä hahmoina. 1980-luvun cyberpunk-kirjallisuus vilisi mitä kummallisimpia proteeseja ja liitoksia, 1990-luvun alussa James Cameronin Terminator-elokuvat visualisoivat näitä kummallisuuksia, ja olihan tohtori Frankensteinin luoma hirviö eräänlainen kyborgi. Jopa Kalevalassa esiintyi koneihmisiä: seppä Ilmarinen taikoi itselleen metallimorsiamen lievittämään ikävänsä. Tosin nukkumaan mennessä tämä luomus osoittautui liian kylmäksi.

Mutta yhdysvaltalainen cyberkulttuurintutkija Chris Hables Gray ottaa kyborgit vakavasti. Teoksessa *The Cyborg Citizen* Gray argumentoi, että kyborgin käsite on nimenomaan poliittinen käsite ja että kone-ruumisliitoksissa on malli tulevaisuuden politiikalle: kyborgit muovaavat koko maailmamme uusiksi. Mutta miten sellaiset asiat kuin digitaalinen seksi, keinotekoiset raskaudet tai nanoteknologia voivat olla poliittisten agendojen keskeisimpiä teemoja?

Gray määrittelee kyborgin itseään sääteleväksi organismiksi, joka yhdistää luonnollisia ja keinotekoisia osia. Kyborgien ei tarvitse olla ihmisiä, vaan esimerkiksi torakka-kone-systeemi on myös eräänlainen kyborgi. *The Cyborg Citizen* keskittyy kuitenkin nimenomaan ihmisen ja koneen liitoksiin. Gray ei spekuloi, millainen yhteiskuntamme olisi, jos se olisi kyborgien yhteiskunta, vaan toteaa, että me elämme jo kyborgiyhteiskunnassa. Sotateknologian, lääketieteen ja vaikkapa urheilun piirissä ihmisen ja koneen liittymät ovat olleet jo pitkään arkipäivää. Grayn teoksen perusteeksi onkin suhteellisen yksinkertainen: maailma on muuttunut, ja yhteiskunnallisten ja poliittisten käsitteiden muututtava myös.

Gray nostaa kansalaisuuden käsitteen keskeisimmäksi kyborgi-yhteiskuntaa määrittäväksi seikaksi. Hänelle kansalaisuus on John Lockeä seuraten suostumusta tulla hallituksi, joka yhdistyy kykyyn osallistua poliiksen poliittiseen toimintaan ja jonka oleellinen osa on kommunikaatiokyky yhteisistä asioista. Samaan hengenvetoon Gray kuitenkin huomauttaa, että nykyisessä (postmodernissa) tilanteessamme kansalaisuus ei rajoitu pelkästään kansallisvaltioihin, vaan uskollisuutta voidaan vannonaa mitä erilaisimmille yksiköille, kuten kaupungeille tai (bio)yhteisöille.

Gray haluaa pitää kiinni kansalaisuuden käsitteestä, mutta laajentaa sitä kansallisvaltioiden ulkopuolelle. Kansalaisuuden ei pidä olla abstrakti universaali arvo vaan oikeasti toimiva käsite, jolle voidaan osoittaa konkreettinen perusta. Kansalaisten muodostaman poliiksen tulee siten perustua kommunikatiivisuuteen ja yhteiseen diskurssiin, ja ainoa kriteeri poliikseen kuulumisessa tulisi olla kykenevyys kommunikoida yhteisillä säännöillä. Tärkeintä ei siis ole alkuperäinen po-

sitio vaan toimintakyky: ketkä pystyvät elämään yhteisessä tilassa? Gray tuntuukin välillä Jürgen Habermasin hengessä hakevan jotakin yhteistä ja vapaata kommunikatiivisuuden tilaa, joka takaisi entistä heterogeenisempien yhteisöjen koossapysymisen.

The Cyborg Citizen yrittää osoittaa, etteivät vanhat binaarioppositiot kuten mies-nainen, elävä-kuollut tai luonto-kulttuuri voi enää toimia ajattelumme ja politiikkamme perustana. Digitaalisen kulttuurin ja kyborgien myötä nämä binaarisuudet ovat kumoutumassa. Esimerkiksi lääketieteessä uudet erot tulevat hyvin esille. Ensimmäinen keinotekoinen elin saatiin onnistuneesti toimimaan vuonna 1944, jonka jälkeen lähes koko ihmisruumis on voitu korvata erilaisilla proteeseilla. Ihmisruumiin niin sanotusti luonnolliseen olemiseen kuuluukin nykyään joukko keinotekoisia osia. Sairaalaan koneisiin kytketyt ihmiset ovat Grayn mukaan myös kyborgeja, joiden status elävä-kuollut-akselilla ei aina ole kovin selvä. Missä kulkee elävän ja kuolleen raja, jos koneet muodostavat oleellisen osan elämää ylläpitävästä systeemistä?

The Cyborg Citizen nostaa myös esille uudenlaiset mahdollisuudet muokata ruumista mullistavat seksuaaliset kategoriat. Ihminen ei ole sidottu syntymässä saatuun biologiseen elimistöön, vaan erinäiset proteetit ja kirurgiset operaatiot mahdollistavat seksuaalisuuden täydellisen variaation. Gray näkee virtuaalisuusalisuuden toimivan samalla periaatteella: kun toimija ei ole sidottu noudattamaan jakoa miehen ja naisen välillä, hän pystyy kokeilemaan ja leikkimään mitä erilaisimmilla vaihtoehtoilla. Chris Hables Gray on kuitenkin realistisesti huomioidessaan, että nämä mahdollisuudet moninaisiin seksuaali-identiteetteihin eivät tarkoita välttämättömästi muutosta: joissakin tapauksissa kyborgitekniologiat vahvistavat vanhoja sosiaalisia suhteita ja säilyttävät sukupuoli-, luokka- ja rotuhierarkioita. Voiko esimerkiksi rintojen kirurgisen muuttamisen nähdä poliittisesti rajoja murtavana toimintana?

Grayltä voidaan edelleen kysyä sama kysymys: mikä tästä kaikesta tekee poliittista? Miksi kyborgit tulisi sisällyttää politiikan diskursseihin? Gray vastaa, että koko poliittinen järjestelmämme ja ajattelutapamme on perustunut ja perustuu edelleenkin ruumiillisuuteen, vaikka eri filosofioissa politiikan määrääväksi periaatteeksi on yritetty asettaa sellaisia abstraktioita kuin rotu, kansakunta tai sielu. Poliitikassa on Graylle kyse ruumiillisuuksien määrittelystä, hallinnasta ja toiminnasta. Kyborgit muuttavat kuvaamme ruumiillisuudesta, ja juuri siksi ne on asetettava politiikan keskiöön. Kyborgin voi ehkä nähdä myös yleisempänä käsitteenä, jolla viitataan ruumiillisuuksien heterogenisoitumiseen. Ja vielä yleisemmällä tasolla sen voi nähdä viittaavan identiteettien moninaistumiseen. Maailmasta itsestään on tulossa moninainen, erilaisista paloista koostuva kyborgi.

Ruumiillisuuden politisoiminen tarkoittaa pitkälti pyrkimystä palauttaa sen autonomia. *The Cyborg Citizen* käsittelee myös sitä, miten ruumis ja elimet muut-

tuvat entistä enemmän kulutustavaroiksi. Elinkauppa noudattaa markkinatalouden yleisiä periaatteita. Esi-merkiksi vuonna 1992 argentiinalaisessa mielisairaalas- sa paljastui laaja operaatio, jossa potilaita tapettiin ja heidän elimensä myytiin eteenpäin. Viikkolehti *Asia Week* kertoi vuonna 1994 Bangladeshissa kadonneen 400 lasta, joiden oletettiin joutuneen murhatuksi mu- nuaistensa takia. Kolmannen maailman maista on tu- lossa teollisuusmaiden elinpankkeja. Vaikka ruumiin- kuvan monipuolistumista ja muokkaamismahdollisuuk- sia voidaan tervehtiä ilolla, tulee huomioida, millaisiin muihin (sortaviinkin) käytäntöihin se saattaa liittyä.

Chris Hables Gray oli toimittamassa vuonna 1995 il- mestynyttä massiivista *The Cyborg Handbookia* (Rout- ledge). *The Cyborg Citizenissa* pääsee Grayn oma po- sitio selvemmin ja tehokkaammin esille. Gray pyrkii teoksessaan juhlimaan ajatuksilla poliittisista moneuk- sista ja rajojen ylittämisestä, jotka viittaavat ranskalais- ten erofilosofioiden (Deleuze, Guattari, Derrida, Fou- cault) suuntaan. Toisaalta Gray hakee paljon ajatuksia yhdysvaltalaisen poliittisen filosofian suunnasta. Esi- merkiksi Grayn ajatukset kyborgi-yhteiskunnan muo- dostamisesta seuraavat paljon John Rawlsin ajatusta ”tietämättömyyden verhosta”. Tärkeintä on, että yhteis- kuntasopimuksen neuvottelemiseen osallistuvat unoh- tavat alkuperäiset positionsa ja muodostavat yhteisön mahdollisimman avoimeksi ja oikeudenmukaiseksi su- kupuoleen, rotuun tai vaikkapa keinotekoisuuteen kat- somatta. Ehkäpä Chris Hables Gray pelkää, että nihi- listisiksikin haukutut ranskalaisfilosofiat eivät pysty turvaamaan identiteettien ja ruumiillisuuksien koske- mattomuutta?

The Cyborg Citizenin kohdalla on haluttu panostaa enemmän luottavuuteen kuin perinteiseen akateemiseen vakuuttavuuteen. Tekstiä ei ole raskautettu monimut- kaisella filosofisella käsitteistöllä, vaan Gray vie asi- oita eteenpäin hyvin arkikieliselä tasolla. *The Cyborg Citizen*-kirjan lisäksi teksti jatkuu kustantaja Routled- gen internet-sivuilla <<http://www.Routledge-ny.com/CyborgCitizen>>. Nettisivustoon on kasattu lisää viit- teitä asiasta kiinnostuneille, mikä on ratkaisuna hyvin toimiva; *The Cyborg Citizenin* on eräänlainen hetero- geenisistä osasista kokoon luotu systeemi, kyborgi.

JUSSI PARIKKA